

Pekka Ervast

Voiko teosofia
opettaa jotain
meille kristityille

Voiko teosofia opettaa jotain meille kristityille?

Pekka Ervastian esitelmä

Alkuteksti:

Har teosofien något att lära oss kristna?

Föredrag af Pekka Ervast

Teosofisk tidskrift, Sept. 1901

Ruotsinkielestä suomentaneet

Anneli Saarilehto

ja Marja Haavisto

Väinölä, Vilppula, 2004

Digitalisoitu näköispainos 2006

Yli 25 vuotta on nyt kulunut siitä, kun teosofinen liike sai alkunsa Amerikassa, jolloin H. P. Blavatsky ja eversti H. S. Olcott sekä eräät muut amerikkalaiset 17. marraskuuta 1875 perustivat Teosofisen seuran. Pienestä amerikkalaiseen maaperään kylvetystä siemenestä tämä liike on nyt kuluneen neljännesvuosisadan aikana kasvanut suureksi ja elinvoimaiseksi puuksi, jonka oksat levittäytyvät yli koko sivistyneen maailman. Tiedämme kaikki, että teosofinen liike alusta alkaen on julistanut maailmalle tiettyjä uskonnonfilosofisia oppejaan, joita nimitetään teosofiseksi tai yhteisellä nimellä teosofiaksi, oppoja, jotka muodostavat lähtökohdan elämäntutkimukselle, joka kristitylle länsimaailmalle on monessa suhteessa uusi. Ei ole siksi ihme, jos me kristityt, jotka olemme kasvatetut jo valmiiksi määritellyn ja vakiintuneen kristillisen elämäntutkimuksemme mukaan, asetamme teosofiselle liikkeelle seuraavat kysymykset: 1) Millä oikeudella sinä esiinnyt keskellämme? 2) Miten sinä suhtaudut kristinuskoon? Ja on tärkeää, että nämä kysymykset esitetään, jotta molempien osapuolten näkökanta tulisi kunnolla selvitettyä.

Yleispätevän vastauksen antaminen näihin kysymyk-

siin ei ole vaikeaa. Teosofinen seura on ottanut tunnuslauseekseen Benaresin Maharajan suvun tunnuslauseen: *Ei ole olemassa korkeampaa uskontoa kuin totuus*. Jos pidämme kiinni tästä tunnuslauseesta, käsitämme koko teosofisen liikkeen katsantokannan ja tehtävän. Teosofia tahtoo totuutta, eikä mitään muuta kuin totuutta; teosofia on kaiken sen ystävä, mikä on totta, mutta vastustaa kaikkea sitä, mikä on valhetta; teosofia asettuu siksi vastustavalle kannalle kaikkea sitä kohtaan, mikä meidän nykyisessä kristinuskossamme on totuudenvastaista tai väärinkäsitystä, mutta parempaa ystävää kuin teosofia ei *todellisella* kristinuskolla voi olla.

Nyt kuvittelen, että kaikki uskovat kristityt huomauttavat: ”Mitä on tämä puhe kristinuskon totuudesta ja valheesta? Meidän kristillinen uskomme on sitä mitä se on, totuutta uskovalle, hulluutta ja loukkausta niille, jotka eivät usko; mutta puhuminen totuudesta ja valheesta on kristinuskon kohdalla mahdotonta; teosofia tulee meidän luoksemme vieraine itämaisine oppeineen, jolloin se ei voi olla muuta kuin kristinuskon hiipivä vihollinen, korkeintaan esiopetusta niille, jotka eivät vielä ole löytäneet paikkaansa uskovaisten riveissä.”

Ovatko meidän kristityt veljemme oikeassa? Onko nykyinen kristinuskko todella niin selkeä ja ehjä kokonaisuus, että se seisoo tai kaatuu siinä muodossa, missä se nyt esiintyy? Onko sen ulkoinen olemus niin alkuperäinen ja vastaako se niin täydellisesti sisäistä kristillistä uskonelämää, että sitä ei koskaan voitaisi korvata toisella, ilman että sen sisältö samalla muuttuisi? Ja onko kristillinen uskonelämä niin ylevää ja pyhää, että, kuten sen omat julistajat sanovat, ”täydellisempää uskoa ei voi tämän maan päällä olla”?

Tutkikaamme asiaa, katsokaamme, onko teosofian vaatimus esiintyä uskontojen jähmettyneitä uskonmuotoja uudestisyntyttävänä ja puhdistavana henkenä millään tavalla oikeutettu.

Silloin toivon, että ottaisimme tarkastelun kohteeksi ennen kaikkea kaksi kristillisen uskonnon kohtaa. Toisen mainitsen ainoastaan ohimennen. Vaikka korkeampi raamatuntutkimus on jo kauan yrittänyt tuoda esille kehittyneempää käsitystä kristinuskon pyhistä lähdekirjoituksista, uskovat yhä tänä päivänä useimmat maallikkokristityt 1600-luvun puhdasoppisten tavoin, että raamattu, joka protestanttisen kirkon mukaan on kristinuskon normi ja perusta, on syntynyt jumalallisesta inspiraatiosta niin täydellisesti, että kirjainkaan siitä ei voi olla muuta kuin totuutta. En tahdo puhua katolisesta kirkosta, jossa paavi vielä niinkin hiljattain kuin vuonna 1893 julkaisi paimenkirjeen ”Providentissimus Deus”, joka koski pyhän raamatun syntyä. Siinä sanotaan mm: ”On ehdottomasti väärin ja kiellettyä sekä rajoittaa inspiraatiota ainoastaan raamatun tiettyihin osiin että myöntää, että pyhä kirjoittaja on erehtynyt... sillä yliluonnollisella voimalla Hän (pyhä henki) saattoi heidät (kirjoittajat) kirjoittamaan siten — oli heissä niin läsnä, että he ensinnäkin oikein *ymmärsivät* ne asiat, jotka hän käski heidän ymmärtää, ja vain *nämä* asiat, sen jälkeen hän toivoi, että he uskollisesti kirjoittaisivat ne muistiin, ja lopuksi antoi ne heille soveliaina sanamuotoina ja ehdottomana totuutena. Muutoin ei voitaisi sanoa, että Hän on kokonaisuudessaan kirjoituksen tekijä. Sellainen on kirkkoisien vakaumus aina ollut.” Mutta eivät myöskään meidän protestanttisen kirkkomme tunnustajat ja lahkot ole omaksuneet läheskään oikeaa käsitystä raamatun

luonteesta. Muistan erään tapahtuman: Eräs uskova adventisti, joka oli kuunnellut esitystä niistä tuloksista, joihin raamatuntutkimus oli tullut raamatun synnyn suhteen, tunsu itsensä loukatuksi uskossaan ja huusi uhkailleen raamattu oikeassa kädessään: ”Jos yksikin kirjain tässä kirjassa on valhetta, niin aion tuomiopäivänä lyödä sillä Jumalaa päähän ja sanoa: miksi valehtelit meille kurjille ihmisille, kun väitit, että tämä kirja oli sinun omaa pyhää sanaasi?”

Kuitenkin tiedetään ja tunnustetaan, kuten äskettäin tuomiorovasti Personne esitti erinomaisessa pikku kirjoituksessaan ”Bibelkritiken” (”Raamatunkritiikki”), että korkeampi kritiikki on opettanut meille, ettei raamattu, olkoon sen sisältö osittain kuinka inspiroitu tahansa, ulkoiselta muodoltaan ole sen merkillisempi kuin muutkaan kirjat, joita täällä maan päällä on kirjoitettu. Raamatusta on jopa epävarmempaa kuin muista kirjallisista tuotteista, joiden alkutekstit ovat saatavilla, sanoa, millainen sen muoto on alunperin ollut, sillä me emme tunne alkuperäisiä käsikirjoituksia, emme Vanhasta emmekä Uudesta testamentista, vaan ainoastaan joukon toisintoja, käännöksiä ja kopioita, jotka olennaisilta kohdiltaan eroavat toisistaan. Sen vuoksi on nykyisin mahdollista pitää raamatun pyhänä ja koskemattomana kirjana vanhassa merkityksessä, vaikka muutoin katsoisimmekin sen olevan jumalallisen inspiraation synnyttämä. Kirjaimellinen totena pitäminen kuuluu ehdottomasti menneeseen aikaan. Mutta eräs toinen asia, johon meidän täytyy kiinnittää paljon suurempaa huomiota, on se, että meidän kristillinen elämäntilastomme on niin täysin piintynyt uskoon *oman* oppimme ylivoimaisuudesta verrattuna kaikkiin muihin olemassa oleviin us-

konmuotoihin, että vaikka meille opetetaan kouluissa, ettei meidän kristillinen uskontomme ole ainoa uskonto, vaan että on olemassa muita uskonnollisia muotoja, joilla on yhtä paljon ja jopa vielä enemmän kannattajia kuin kristinuskolla, niin me kuitenkin samalla kertaa saamme oppia, että meidän uskomme on ainoa oikea, Jumalan ilmoittama uskonto, kun sitä vastoin muut ovat jalojen ihmisten tekemiä ja siksi puutteellisia sekä tuhoon tuomittuja, samoin kuin niiden perustajatkin. Buddhalaisuus, hindulaisuus, taolaisuus, kungfutselaisuus, islam ym. ovat kaikki pakanallisia uskontoja, jotka eräänä päivänä tulevat katoamaan maan pinnalta, samoin kuin niiden edeltäjätkin, Kaldean, Assyrian, Egyptin, Kreikan, Meksikon ja muiden maiden suuret uskonnot ovat hävinneet jättääkseen tilaa ainoalle todelle ja voittoa — kristilliselle kirkolle. Tämän käsityksen perusteella kristillisellä kirkolla on pakanallisia sisariaan suurempi halu levittää pelastavaa oppiaan kaikille niille kansoille, jotka eivät vielä ole kyllin onnekkaita siihen kuuluakseen, ts. kaikille niille ”jotka vaeltavat pimeydessä ja kuoleman varjon maassa”.

Meidän vuosisadallamme on kuitenkin noussut esiin tiede, joka on ottanut tehtäväkseen tutkia tätä kristinuskon suhdetta muihin maailmanuskontoihin. Oli jo tunteita loukkaavaa ajatella sellaista Jumalaa, joka ei vain vuosituhansien, vaan satojen tuhansien vuosien ajan antoi korkeimmalle kehittyneiden luotujensa vaeltaa pimeydessä ja tietämättömyydessä Jumalastaan aina siihen saakka, kunnes hän yhtäkkiä suvaitsi valita pienen kansan, jonka helmasta oli syntyvä vapahtaja, joka oli kutsuttu tuomaan valoa koko ihmiskunnalle. Ja tämä tunne, joka oli aavistus totuudesta, muuttui varmuudeksi, kun

vertaileva uskontotiede teki sen merkittävän havaintonsa, että ei ollut ainoastaan tunnetta loukkaavaa, että Jumala olisi ilmaissut valonsa vasta sitten, kun lukemattomat miljoonat olivat kuolleet pimeydessä, vaan että se ei ollut edes totta. Tämä tiede havaitsi, että vaikka ihmiskunnalle on annettu kristinuskon kautta valo, niin se valo on annettu ihmiskunnalle myös muiden uskontojen kautta; sillä se havaitsi, että kristinusko ei mitenkään silminnähävästi eronnut edeltäjistään, vaan itse asiassa vain suurin piirtein toisti sen, mitä nämä olivat julistaneet.

Kristinuskon keskeinen oppi on ihmiskunnan lunastaminen ja vapahtaminen synnistä ja kuolemasta jumalasta syntyneen vapahtajan Jeesus Kristuksen kautta; mutta sama oppi löytyy muistakin uskonnoista, sama usko jumalanhimisen pelastavaan tehtävään on ollut palavana kaikkien sydämissä siellä, missä uskonnon ääni on kaikunut korvin kuultavasti, riippumatta kuulijoiden uskonnustuksesta. Hindut luovat katseensa kunnioittaen kohti Krishnaa, maailmanvapahtajaa, joka sanoi itseltään, että ”Vaikka Minä olen syntymätön, häviämätön Itse, kaikkien olentojen Herra ja valvon koko luontoa, joka, on Minun oma luontoni, niin Minä kuitenkin synnyn oman voimani (Maajaan) kautta. Joka näin tuntee Minun jumalallisen syntyni ja toimintani perusteellisesti, jätettyään ruumiinsa hän ei tule enää syntymään, vaan tulee Minun luokseni, oi Ardshuna. Ja joka täynnä uskoa palvoo Minua sekä sisimmässä *Itsessä* pysyy Minussa, hän on mielestäni parhain joogeista ja on saavuttanut täyden sopusoinnun.”¹ Buddhalainen rukoilee vapahtajaansa,

1) Bhagavad Gîtâ, 4.6, 4.9, 6.47.

Gautama Buddhaa, joka Jeesuksen tavoin sanoi itsestään, että hän oli tullut maailmaan julistamaan totuutta ja totuuden kautta vapahtamaan ihmiset. On Mithra, Persian aurinkojumala, Tammuz Babyloniassa, Horus-Osiris Egyptissä ja Quetzalcoatl vanhassa Meksikossa, ja kaikkia heitä nimitetään vapahtajaksi; useimmat heistä kuolivat maailman syntien takia, laskeutuivat alas hautaan ja heräsivät jälleen kolmantena päivänä.

Jeesuksen tavoin yliluonnollisella tavalla siitettyinä syntyivät myös Krishna ja Buddha neitsyt-äideistä; ja Jeesuksen tavoin oli Buddhankin käytävä läpi monta kiusausta, ennen kuin hän oli valmis astumaan ihmisten keskuuteen. Jos menemme vielä kauemmas taaksepäin ajassa, löydämme egyptiläisestä muinaisuskonnosta tiedon, että Horus-Osiris syntyi neitsytäiti Isis-Neithistä, että babylonialainen Tammuz oli syntynyt neitsytäiti Istarista, samoin kuin meksikolaisen Quetzalcoatlin äiti oli neitsyt Chimalma; kaunein legenda kerrotaan kuitenkin Zoroasterista: hänen äitinsä oli neitsyt ja hänet oli siittänyt jumalallisen Järjen säde. Kuten tiedämme, sanottiin myös Platonista, Kreikan viisaasta filosofista, että hän oli syntynyt neitsyestä.

Kristillisessä kirkossa puhutaan pakenemisesta ristin juurelle, ja ristin on katsottu olevan erityisesti kristinuskon symboli. Mitä sitten on sanottava siitä, että tätä samaa ristiä on pidetty pyhänä symbolina monien kansojen keskuudessa, että tau-risti ja silmukka-risti oli Egyptissä Osiriksen yleinen tunnuskuva; sitä kutsuttiin elämän merkiksi, jota kannettiin amulettina sydämen päällä, ja se merkitsi kuolleista ylösnousemista; että Intiassa svastika eli risti, jota meidän esi-isämme viikingit kutsuivat Thorin vasaraksi, piirrettiin kuolleen vihityn rin-

taan; että vestaalit Roomassa kantoivat ristiä ja sitä palvottiin druidien keskuudessa, samoin kuin babylonialaisten, foinikialaisten ym. keskuudessa; että Platon puhuu ihmisestä, joka on avaruudessa ristin muodossa ja että Fernando Cortez ja hänen espanjalaisensa Meksikoon tullessaan löysivät, paitsi suunnattomia kivistä, joita palvottiin yleisinä symboleina, myös krusifiksin eli ristin, jolle oli naulattu ihminen?

Samoja oppeja luovasta ikuisesta jumaluudesta, kaatoavaisesta maailmankaikkeudesta, lapsuudessaan viattomasta ihmiskunnasta, joka on sittemmin langennut syntiin ja sen vuoksi tullut tarvitsemaan pelastusta, samoja oppeja ihmissielun kuolemattomuudesta, koeajaksi katsottavasta maanpäällisestä elämästä ja sielun autuaasta tai surkeasta tilasta kuoleman jälkeen riippuen maanpäällisestä vaelluksesta, samoja oppeja Jumalan kolmiyhteydestä ja ns. pahan yli-inhimillisestä alkuperästä, kaikkia niitä oppeja, joita meillä länsimaissa saarnataan kristillisinä, julistetaan muiden uskontojen opeissa samalla pyhällä vakaumuksella.

Mikä oli se luonnollinen johtopäätös, jonka vertailevan uskontotieteen tutkijat tekivät näistä seikoista? Tosin kyllä se, että kaikilla uskonnoilla on ollut yhteinen alkuperä ja että ne kaikki ovat kasvaneet oksina samasta rungosta; mutta mahtoivatko he otaksua, että tämä yhteinen alkuperä oli jumalallinen, että Jumala niin sanoaksemme useita kertoja maailmanhistorian kuluessa oli ilmoittanut itsensä kansoille eri henkilöiden kautta ja perustanut erilaisia uskontoja? Ei, he ajattelivat päinvastoin, ettei ainoakaan uskonto, ei edes kristinusko, ollut syntynyt yliluonnollisella tavalla, vaan että kaikki uskonnot olivat saaneet alkunsa ihmiskunnan mielikivi-

tuksesta, sen myötäsyntyisestä uskonnollisesta tarpeesta ja moraalista tunteesta. Kun nämä oppineet tutkijat huomasivat, että sitä samaa päivää, jota kristikunta viettää herransa ja vapahtajansa syntymän muistoksi, pidettiin pyhänä oman vapahtajan syntymäpäivänä myös muissa uskonnoissa, niin he otaksuivat, että tässä oli kyseessä ikivanha joulujuhla, jota on vietetty auringon kunniaksi, joka talvipäivän seisauksen myötä murtaa pimeyden vallan ja herää jälleen levittääkseen valoa maailmaan. Auringonvalo oli siis maailman vapahtaja, ja samalla tavalla tiedemiehet tulkitsivat myös muita uskonnollisia oppeja luonnonilmiöiden symbolisina esityksinä. Samat ilmiöthän ihmisen katse kohtasi kaikkialla, saman pimeyden ja valon, saman kylmyyden ja lämmön välisen taistelun, saman elämän ja kuoleman vaihtelun; mikä olikaan silloin luonnollisempaa, kuin että ihmiset mielikuvituksessaan personoivat näitä luonnonilmiöitä ja niiden luovia voimia? Kun lapset näkivät isänsä elottoman ruumiin makaavan maassa, he eivät toki voineet uskoa, että heidän isänsä oli lakannut olemasta, hänhän äsken juuri eli, liikkui, puhui, ruumiissaan ja ruumiinsa välityksellä, ja nyt hän oli vain jättänyt ruumiinsa harhaillakseen henkenä avaruudessa. Näin oppineet selittivät vain surevan sydämen synnyttämäksi kuvitelmaksikin myös sen opin, joka aina on ollut ihmiskunnan lohduksena.

Miten paljon ajattelemisen aihetta nämä tosiasiat antavatkaan! Meidän aikamme on skeptinen ja taipuvainen materialismiin, ja kun se sai kuulla, että kaikki uskonnot saarnasivat samoja oppeja, niin se tulkitsi tämän seikan omalla kielellään siten, että kaikki uskonnot saarnasivat samoja harhaoppeja. ”Emme elä enää uskonnon aika-

kautta”, sanottiin, ”taikauskon aika on ohi; tieteellinen totuudenetsintä on kohottanut lippunsa, olemme kasvaneet pois lastenkamarisaduista, nyt on otettava elämä vakavalta kannalta ja katsottava todellisuutta silmiin.” ”Pitäisikö meidän surra ja valittaa”, sanoivat jaloimmat ateistit, ”sitä, että emme nyt enää kykene uskomaan, kun olemme saaneet tietoa; pitäisikö meidän surra sitä, että olemassaololta on viety sen ikuinen sisältö, kun elämä kuitenkin on niin rikasta ja tarjoaa meille niin paljon suuria ja ihania asioita, joiden puolesta työskennellä?”

Ei ole epäilystäkään siitä, että me länsimaalaiset olimme vähitellen kulkeneet kohti synkkää tulevaisuutta, tulevaisuutta, jolloin palvottaisiin järkeä mutta tapettaisiin sydämen vaatimukset. Turhaan ihmiset huokailisivat, he eivät olisi olleet minkään jumalan luomia, ei mikään taivaallinen Isä pitäisi heistä huolta; he itse olisivat luoneet jumalansa, kaiken syliinsä sulkeva rakkaus olisi unelma. Kuinka vaikeaksi, miltei mahdottomaksi kristikunnalle tulisikaan yksin puolustautua näitä tieteen hyökkäyksiä vastaan! Mihin se voisi turvautua, kun sen perustakin olisi kaivettu pois sen jalkojen alta. Kirkko ei pystyisi vetoamaan muuhun kuin tunnustajiensa sokeaan uskoon. Miksi ei silloin voitaisi ottaa vastaan sitä apua, jonka korkea ja valaistunut näkemys kaikkien uskontojen synnystä ja tehtävästä tarjoaa ja jonka näkemyksen puhetorveksi teosofia on ryhtynyt? En voi olla tähdentämättä, että meidän nykyaikainen teosofinen liikkeemme on sellainen pelastava käsi. Juuri tämä liike on pelottoman rohkeasti astunut puolustamaan uskontoja; juuri tämä liike kävi ensimmäisen julistajansa H. P. Blavatskyn kautta epätoivoista taistelua tiedemiesten ajattelutavassa ilmennyttä materialismia vastaan; juuri tämä liike tarjo-

aa nyt järkeväen ratkaisun uskonnollisiin ongelmiin. Teosofia sanoo, että kaikilla uskonnoilla on yhteinen alkuperä, mutta tämä alkuperä ei ole ihmisten mielikuvitus, vaan jumalallinen viisaus, joka aika ajoin on tullut ilmi ihmiskunnan tietyissä yksilöissä. Uskonnot ovat, kuten ne itse väittävät, alkuperältään jumalallisia, mutta ne eivät ole suinkaan syntyneet yliluonnollisella tavalla, vaan niiden perustajat ovat olleet ihmisiä, jotka täällä tai muissa maailmoissa ovat saavuttaneet viisauden, jota he julistivat nuoremmille veljilleen. Teosofia ei sen vuoksi tule luoksemme julistamalla jotain uutta uskontoa. Se osoittaa jo olemassa olevien uskonoppien henkisen yhteyden; se sanoo jokaiselle: mene oman uskosi *ytimeen*, niin löydät elämän ja totuuden kätkeytyneinä dogmien ja mystereiden isis-hunnun alle; ja teosofia saa aikaan enemmänkin: se vapauttaa meidät suuresta työstä asettamalla eteemme tämän ytimen ja jättää meidän tehtäväksemme vain todentaa se kustakin uskonopista.

Uskonnolliset opit eivät suinkaan ole taikauskoa, ihmeelliset ja usein vaikeasti ymmärrettävät myytit ja dogmit eivät suinkaan ole vain mielikuvituksen tuotteita, vaan ne päinvastoin ovat henkisten totuuksien allegorisia ja symbolisia esityksiä, joita ei muussa muodossa ole voitu ihmisille ilmoittaa. Muinaisajan kieli ei sen paremmin kuin nykyajan kieletkään riittänyt tulkitsemaan sisäisen elämän mysteeriä; siksi oli pakko, kuten on tänäkin päivänä, turvautua myytteihin ja kuvaannollisiin esityksiin. Oli kuitenkin totuuksia, joita voitiin julistaa avoimesti, ja juuri nämä totuudet ovat selvästi esiintyneet kaikissa uskonnoissa, ja näitä totuuksia meidän aikamme teosofia julistaa jälleen.

Viivymme vielä hetken joidenkin tähän liittyvien asi-

oiden parissa.

Kun ihminen on hyljännyt dogmin ikuisista rangaistuksista ja ikuisesta autuudesta, hän joutuu kaikenkieltävän materialismin helmaan, ellei hän ehkä säilytä ikuisuususkooaan, muuntaen sen kuitenkin uskoksi ikuisen kehitykseen.

Jälkimmäisessä tapauksessa hän ei voi muodostaa itselleen filosofisesti kestäväää käsitystä sielun ikuisesta kehityksestä turvautumatta teoriaan elämän aika ajoin tapahtuvasta toistumisesta eli oppiin jälleensyntymisestä, joka Humen mukaan on ainoa filosofin huomion arvoinen iäisyysteoria. Kuten tiedämme, tämän opin mukaisesti henki eli voima on maailmankaikkeuden elämässä itsessään oleva aspekti, vastakohtana muodoille, jotka ovat vain aika ajoin tapahtuvia henkisen voiman säteilyjä tai ilmenemismuotoja.

Ei voi olla monia ikuisia eli absoluuttisia asioita; absoluutti on yksi, mutta absoluutin voidaan ajatella ilmenevän iankaikkisesti, peruuttamattomasti; sen voidaan ajatella ilmenevän äärettömässä määrässä vaihtelevia muotoja ja kausittain herättävän eloon sisässään piilevät voimakeskukset ja vetävän ne jälleen takaisin poveensa. Tämän käsityksen mukaan ihmisen sisin minä on sellainen voimakeskus, joka ajoittain säteilee ulos ilmentäen ruumiin, ja ajoittain vetäytyy sisäänpäin voimien alkukotiin. Reinkarnaatio eli oppi jälleensyntymisestä, jota teosofia niin suurella lämmöllä julistaa, ei ole uusi eikä meidän päivinämme keksitty asia. Kaikkihan tietävät, että se on jo ammoisista ajoista saakka muodostanut itämaisten kansojen elämäkatsomuksen perustan. Koko Aasia uskoo vielä tänä päivänä siihen, ja se on vallannut miljoonia mieliä muissa maanosissa.

Nykyisille kristityille jälleensyntymisoppi tuntuu kuitenkin olevan yllättävän uusi; asiahan on niin, että jos he omaksuisivat tämän opin ihmisen kehityksestä toistuvien elämien kautta, koko heidän uskonsa sovituksen välttämättömyyteen ja historialliseen pelastukseen järkkäisi pohjiaan myöten. Ei ole sen vuoksi ihmeteltävää, jos he suhtautuvat vihamielisesti teosofiaan, teosofiaan, joka yrittää palauttaa ”pakanuutta” kristittyihin maihin; ja he olisivat epäilemättä oikeassa, jos heidän kristinuskonsa olisi ainoa uskonto, joka ei koskaan ole tiennyt mitään jälleensyntymisopista.

Tosiasiasta kuitenkin on, että teosofia on aina väittänyt reinkarnaation alunperin kuuluneen yhtenä osana Kristuksen kristinuskoon; ja on viitattu siihen seikkaan, että juutalaiset uskoivat pre-eksistenssiin, että Kristus ei koskaan saarnannut jälleensyntymää vastaan, vaan päinvastoin sanoi Johannes kastajasta, että hän oli ”Elias joka oli tuleva”, mutta väitteen, että reinkarnaatio oli myös kristillinen oppi, riittävä todistaminen jää kuitenkin tulevaisuuden tehtäväksi.

Hiljattain ilmestyneessä, laajassa ja syvällisestä oppineisuudesta todistavassa teoksessa, jonka on kirjoittanut englantilainen kristinuskon alkuhistorian tutkija G. R. S. Mead, *Fragments of a Faith Forgotten, A Contribution to the Study of Christian Origins, based on the most recently recovered materials*¹, kirjailija puhuu kristinuskon alkuhistorian tutkijaa kohtaavista vaikeuksista ja jatkaa sitten:

”Hän havaitsee tutkimustensa jatkuessa, että joka ai-

1. *Katkelmia unohdetusta uskosta, kristinuskon alkuhistorian tutkimuksia, pohjautuen viimeksi löydettyihin lähteisiin*, London & Benares, 1900.

noaa hänen aikaisemmista käsityksistään varhaisimmista ajoista täytyy huomattavasti muuttaa ja että useimmat niistä on itse asiassa kokonaan hylättävä. Hän pääsee tutkimustensa avulla vähitellen sellaiselle näköalapaikalle, mistä hän voi vapaasti tarkastella kahden ensimmäisen vuosisadan historiallista aineistoa ja nähdä maailman, josta hän ei koskaan ole kuullut koulussa ja josta sanaakaan ei ole koskaan lausuttu saarnastuolista. Onko tämä se alkuperäinen kirkon maailma, josta hän on lue-
nut hyväksytyissä oppikirjoissa ja josta hän on kuullut pappien ja opettajien puhuvan? Onko tämä kuva Jeesuksen seuraajien ainoasta ja yhtenäisestä yhteisöstä? Onko tämä ainoa oppi, joka — sen mukaan, mihin häntä on opetettu uskomaan — alusta saakka on säilynyt samassa muodossa sukupolvelta toiselle? Hän katselee ympärilleen uskonnollisessa maailmassa, jossa vallitsee sunnaton toimeliaisuus, ajatuksen mahtava elpyminen ja uskonnollisen innostuksen voima, joka on vertaansa vailla länsimaiden historiassa. Joka taholla suuri määrä kouluja ja yhteisöjä, taistelua ja pyrkimystä, rajoittamaton ajatuksen vapaus, voimakas pyrkimys elää uskonnollista elämää. Hän löytää tästä lukemattomia kosketuskohtia muiden uskontojen kanssa; hän liikkuu vapauden ilma-
piirissä, jollaisesta hänellä ei ennen ole ollut minkäänlaista kokemusta kristillisen tradition piirissä. Keitä kaikki nämä ihmiset ovat — eivät kalastajat ja orjat, eivät köyhät ja halveksitut, vaikka hekin ottavat osaa pyrkimykseen — vaan nämä oppineet miehet, jotka elävät askeettista elämää, nämä viisaat ja pyhät, joilla on paljon suurempi oikeus tähän nimitykseen kuin monilla muilla, jotka sen ovat saaneet? He kaikki ovat kerettiläisiä, sanovat myöhäisemmät kirkolliset kirjoittajat, turmiota

tuottava sukukunta ja vastustajajoukko sille tosi uskolle, jonka me nyt olemme vahvistaneet käskyillämme ja määräyksillämme. Mutta tutkija pitää parempana tutkia itse näitä kahta ensimmäistä vuosisataa kuin kuunnella niiden ajatuksia ja tuomioita, jotka ovat tulleet jälkeensä ja joiden, koska he ovat kaukana tapahtuneesta, tuskin voidaan otaksua tietävän enemmän näistä ajoista kuin niiden, jotka he ovat pannaan julistaneet.”

Tämä Mr. Meadin mainitsema tosiasia on aika merkittävä siinä mielessä, että se antaa meidän kristillisen kirkkomme esihistorian vaipua kaoottiseen hämärään ja tekee sen itse asiassa vain yhden lahkon perilliseksi niiden monien joukosta, jotka kukoistivat ensimmäisten vuosisatojen aikana Kristuksen kuoleman jälkeen ja jotka kaikki samoin oikeuksin sanoivat omistavansa Kristuksen *tosi* opit ja kutsuivat itseään kristityiksi.

Mehän tiedämme, että useimpien näiden lahkojen, joita jälkimaailma on nimittänyt yhteisellä nimellä gnostikoiksi, koska he sanoivat, että gnosis eli tieto oli tie Jumalan luokse, oppeihin sisältyi myös jälleensyntyminen. Eikö voida näin ollen syystä otaksua, että Jeesus opetti jälleensyntymistä, joskaan ei julkisesti, niin ainakin opetuslapsille, joiden, Jeesuksen omien sanojen mukaan, ”on annettu tuntea taivasten valtakunnan salaisuudet”. Näin sitä suuremmalla syyllä, koska opetus yleensä siihen aikaan tapahtui osaksi avoimesti ja osaksi salassa, myös sen lahkon keskuudessa, josta sittemmin syntyi kristillinen kirkko. Kirkkoisä Origenes sanoo nimenomaan, että kristinuskoon sisältyi salaisia oppeja.

Toinen totuus on totuus ihmisen kehityksen päämäärästä, asia, joka liittyy erittäin läheisesti reinkarnatioon. Joskaan me emme ikuisen kehitykseen uskoessamme

voi kuvitella ikuisesti jatkuvalla kehitykselle mitään loppua, täytyy kuitenkin jokaisessa kohdassa matkan varrella olla ihanne, täydellisyys, niin sanoaksemme määräänpää, johon voimme luoda katseemme ja johon me ensin voimme pyrkiä. Rajoittuneina olentoina emme pysty yhdellä kertaa käsittämään ääretöntä, vaan meidän tulee lähestyä sitä askel askeleelta, niin että jokainen askel, jonka otamme eteenpäin ja ylöspäin, avaa meille uusia näköaloja, uusia päämääriä joihin pyrkiä, uusia tietoja joita tavoitella. Se päämäärä, johon me nykyisellä kehityssteeillamme pystymme pyrkimään, on ihmisen ihanne, jumalihminen eli totuus, rakkaus ja viisaus korkeimmassa inhimillisessä ilmennyksessään. Tätä päämäärää uskonnot julistavat, siihen huipentuvat niiden eettiset opit; jokaisella niistä on ihannehahmonsaa, joka on niille Jumalan ilmestys, ihannehminen, jonka luokse ne johdattavat ja jonka jalanjäljissä niiden kannattajat yrittävät vaeltaa. Niinpä buddhalaisuudessa keskushenkilönä on Gautama Buddha, hindulaisuudessa Krishna, jne., ja kristinuskossa meillä on Kristus.

Kirkko tosin puhuu ihmisen täydelliseksi tulemisesta, mutta se tapahtuu, kuten kirkko opettaa, mystisellä ja käsittämättömällä tavalla ja kokonaan Jeesuksen ansiosaa, ainoastaan uskon kautta häneen, uskosta siihen, että Jeesuksen veri puhdistaa ihmisen kaikista hänen syneistään. Kristus on kirkolle mysteerio, ei täydelliseksi tullut *ihminen*, ja siksi meidän ihmisten kohdalla ei voi olla puhettakaan hänen täydellisyyteensä saavuttamisesta. Mahtaakohan kirkko kuitenkin tässä kohden seurata Jeesusta?

Jos me avoimin silmin ja ilman ennakoasennetta tutkimme evankeliumeja, avautuu eteemme aivan uusi

maailma, maailma, joka on täynnä kauneutta ja ajatuksen syvyyttä, mutta se on maailma, joka tavallisille kristityille tuntuu olevan vieras. Jeesus ei suinkaan itse puhu itsestään ainutkertaisena poikkeuksena ihmiskunnassa, vaan hän päinvastoin asettuu meitä kohtaan vanhemman ja kokeneemman veljen asemaan, mutta veljen, jolla on sama Isä kuin meillä muillakin. Jeesuksen Isä on kaikkien Isä, joka ”antaa aurinkonsa koittaa niin pahoille kuin hyvillekin”, eikä riitä, että hän kutsuu oppilaitaan seuraamaan itseään, vaan hän jopa sanoo heille: ”Olkaa siis te täydelliset, niinkuin teidän taivaallinen Isänne täydellinen on.”

Mikä on kristillisen kirkkomme moraaliopin sisältö? Kymmenen käskyä, jotka Jehova antoi Moosekselle Siinain vuorella. Minkä merkillisen havainnon teemmekään tämän asian suhteen, kun luemme evankeliumeja! Jeesus *ei* vahvista tätä juutalaista lakia, ”en minä ole tullut lakia kumoamaan, vaan täyttämään”; ts. juutalainen laki olkoon arvossaan, mutta Jeesus antaa opetuslapsilleen uuden lain. Hän antaa kaikille niille, jotka kutsuvat itseään hänen seuraajikseen, uudet käskyt, jotka löytyvät koottuina ns. Vuorisaarnassa ja joista hän sanoo: ”joka purkaa yhdenkään näistä pienimmistä käskyistä ja sillä tavalla opettaa ihmisiä, se pitää pienimmäksi taivasten valtakunnassa kutsuttaman; mutta joka niitä noudattaa ja niin opettaa, se pitää kutsuttaman suureksi taivasten valtakunnassa.”

Kouluissamme ja kirkoissamme opetetaan ainoastaan vanhoja juutalaisia käskyjä. Eikö sitten tunneta Jeesuksen käskyjä? Vai salataanko ne tarkoituksella?

Tosiasia on, että uusi siveyslaki, jonka Jeesus on meille antanut, oleellisesti eroaa vanhasta. Mooseksen

laki sisältää nimittäin kokoelman käskyjä, joita ihmiset voivat ja joita heidän tulee noudattaa. Jeesus sitä vastoin, jonka silmämääränä koko ajan on täydellinen ihminen, meidän pyrkimystemme päämäärä, Jeesus, jonka tarkoituksena on vain osoittaa meille ihanne -juuri niin kuin oikean uskonnonopettajan on tehtävä - antaa meille käskyjä, jotka terävin ja säihkyvin vedoin piirtävät eteemme kuvan ihanteesta, käskyjä, joita ei siksi voi mekaanisesti täyttää, vaan jotka pitävät sisäistä elämää jatkuvasti valppaana antaen meille kannustavaa työtä ja ponnistusta. Näitä Jeesuksen käskyjä on viisi. Ensimmäinen käsky kuuluu: ”Te olette kuulleet sanotuksi vanhoille: ‘Älä tapa’. Mutta minä sanon teille: jokainen, joka vihastuu veljeensä, on ansainnut oikeuden tuomion.” Ensimmäisessä käskyssä Jeesus kieltää meitä vihastumasta. Älä tapa, sanotaan murhaajalle; sellainen käsky soveltuu alemman kehitysasteen ihmisten tavoitteeksi, mutta Jeesus tietää, että me emme enää ole niinkään alttiina *sille* kiusaukselle kuin sille paljon hienommalle, että annamme periksi kuohahtavalle vihалlemme, ja siksi hän sanoo korostaakseen sitä, minkä tulisi olla ihanteena meidän pyrkimyksissämme: ”Älä suutu”.

Toinen käsky kuuluu: ”Te olette kuulleet sanotuksi: ‘Älä tee huorin’. Mutta minä sanon teille: jokainen, joka katsoo naista himoiten häntä, on jo sydämessään tehnyt huorin hänen kanssansa.” Juutalainen käsky koskee ainoastaan ulkonaista elämää — minkälainen fariseus ihminen voikaan olla, ja kuitenkin hän voi täyttää tuon käskyn! Jeesus tietää, että teko ei määrittele ihmistä, vaan hänen ajatuksensa ja tunteensa. Täydellinen ihminen on puhdas, ja sitä hän ei ole ainoastaan teoissa, vaan enemmänkin tunteissa ja ajatuksissa ja sen seurauksena myös

teoissa.

Aivan kuten teosofia meidän päivinämme, Jeesus painottaa voimakkaasti ajatusta; itse asiassa siitä tulee kaiken ponnistelun täydellisyyteen lähteä. Ja varmaa on, että jos meidän sisäinen minämme joskus puhdistuu ja tulee täydelliseksi, se elähdyttää myös koko meidän ulkoista elämäämme.

Kolmas käsky kuuluu: ”Vielä olette kuulleet sanotuksi vanhoille: ‘Älä vanna väärin’ ja ‘täytä Herralle valasi’. Mutta minä sanon teille: älkää ensinkään vannoko; vaan olkoon teidän puheenne: On, on’, tahi: ‘ei, ei’. Mitä siihen lisätään, se on pahasta.” Ihanne on olla tosi, kokonaan tosi, yksinkertainen, nöyrä ajatuksissa, sanoissa ja teoissa. Kuinka paljon käytetäänkään puhelahjaa tässä maailmassa väärin, puheen, jota ei pitäisi käyttää muuhun kuin ylistämään totuutta, levittämään valistusta ja lohduttamaan ja auttamaan lähimmäisiämme. Jeesus osoittaa meille ihanteen.

Neljäs käsky kuuluu: ”Te olette kuulleet sanotuksi: ‘silmä silmästä ja hammas hampaasta’. Mutta minä sanon teille: älkää tehkö pahalle vastarintaa; vaan jos joku lyö sinua oikealle poskelle, käännä hänelle toinenkin’.” Viisauden täyttämä ihminen ei nouse koskaan sitä kohta-
loa vastaan, joka tulee hänen osakseen illuusioiden maailmassa; hän tietää, että kärsimys ei ole paha, vaan ainoastaan synnytystuskaa, josta hän nousee puhtaampana, voimakkaampana, enemmän rakkauden ja myötätunnon täyttämänä kuin ennen, ja hän kantaa siksi iloisella ja rohkealla mielellä taakkansa, vaikka se veisi hänet marttyyrikuolemaan, niin kuin se vei Jeesuksen. Ihanteena on, että meidän ei koskaan pidä valittaa kärsiessämme, vaan mieluummin iloita ja olla kiitollinen niistä uusista

kehitysmahdollisuuksista, joita kärsimys meille avaa. Jeesus osoittaa meille tien ihanteeseen.

Viides käsky kuuluu: ”Te olette kuulleet sanotuksi: ‘Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihollistasi’. Mutta minä sanon teille: rakastakaa vihollisianne ja rukoilkaa niiden puolesta, jotka teitä vainoavat, että olisitte Isänne lapsia, joka on taivaissa; sillä hän antaa aurinkonsa koittaa niin pahoille kuin hyvällekin, ja antaa sataa niin vääriin kuin vanhurskaillekin. Sillä jos rakastatte niitä, jotka teitä rakastavat, mikä palkka teille siitä on tuleva? Eivätkö publikaanitkin tee samoin? Ja jos te osoitate ystävällisyyttä ainoastaan veljillenne, mitä erinomaista te siinä teette? Eivätkö pakanatkin tee samoin? Olkaa siis te täydelliset, niinkuin teidän taivaallinen Isänne täydellinen on.” — Ja täydellisyyttä on, että olemme *niin* täynnä armeliaisuutta, että kaikki elollinen elää meidän sydämessämme, että meidän tietoisuutemme käsittää koko elävän luomakunnan, että meidän ajatuksemme tunkee kaikkien niiden verhojen läpi, jotka erottavat sielut toisistaan, niin että voimme kuivata jokaisen surun ja tuskan kyöneen ja kuiskata lohdutuksen sanoja jokaiselle kärsivälle sydämelle. Tämä on ihanne, ja tähän Jeesus ohjaa meitä.

Tällä tavoin teosofia meille puhuu, se puhuu meille kristityille omasta Mestaristamme, se näyttää meille hänet ja hänen opetuksensa sellaisessa valossa, jota me kaikki emme ole ennen nähneet, ja minä kysyn nyt teiltä: onko teosofia kristinuskon vastustaja?

Olkoon, että teosofia esiintyy vastustaen kaikkea sellaista, mikä siinä on epävarmaa, selvittämätöntä, väärinkäsitettyä tai totuuden vastaista, mutta varmaa on, että teosofia on *sen* kristinuskon paras ystävä ja vahvin aut-

taja, jota Jeesus saarnasi, *sen* kristinuskon, joka heijastuu evankeliumeissa ja jonka ennakkoluuloton historiallinen tutkimus vielä on täysin vahvistava.

Olen varma siitä, että kukaan rohkea teosofi ei voisi toivoa parempaa kuin nähdä sen päivän koittavan, jolloin tosi ja maailmanlaajuinen uskonto, se, joka on yhtä paljon kristillinen kuin mitä se on buddhalainen tai hindulainen, on tunkeutunut ihmiskunnan tietoisuuteen ja herättänyt eloon sen hengen siemenen, joka uinuu ihmiskunnan sydämessä.

Tämä uskontojen uskonto, jonka viestinkantaja teosofia on, ei ole muun kuin toimettomuuden, epätoivon, välinpitämättömyyden, suvaitsemattomuuden, teeskenteilyn ja itsekkyyden vihollinen. Sen uskonnon ainoa usko on usko totuuden ja jumalallisen rakkauden ehdottomaan majesteettiin, ja se uskonto tietää, että totuus ja rakkaus ovat ihmisen sisässä asuvia voimia, jotka on vapautettava, jotta ne puolestaan vapauttaisivat ja pelastaisivat ihmisen.

Ja vaikka maanpäällisen elämän maaginen hohde joskus todella voikin ihastuttaa ja häikäistä meitä ja kietoa sielumme harhojen verkkoon, niin me näemme ja tunnemme kuitenkin parhaimpina ja puhtaimpina hetkinämme, että ihanampaa ja rikkaampaa elämää täällä maan päällä ei voi olla kuin on opetuslapsen elämä, jossa hän ei pyydä onnea itselleen, vaan pyhittää elämänsä Mestarin palvelukseen; jolloin hän sanoin ja teoin julistaa veljilleen ihanaa sanomaa synnistä ja hädästä pelastumisesta sen jumalallisen voiman avulla, joka asuu heidän omassa rinnassaan.

Pekka Ervast (1875–1934) piti tämän esitelmän
Tukholmassa vuonna 1901.

Hän tuo esille käsityksensä, että teosofia ei suinkaan ole
kristinuskon vastustaja, vaan se tarjoaa tälle
auttavan käden puolustaessaan uskontojen alkuperäisten
opettajien viisautta materialismia vastaan.
Esitelmän lopussa Ervast nostaa esille vuorisaarnan
opetukset jokaisen kristityn elämänohjeiksi.

Ihmisyyden tunnustajat